

*До разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 08.051.134
Дніпровського національного
університету імені Олеся
Гончара*

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента кафедри цивільного,
трудового та господарського права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Грабильнікової Олени Анатоліївни

на дисертаційну роботу **Кирпаня Богдана Володимировича**
на тему: «Правове регулювання припинення підприємницьких
товариств та господарських об'єднань за законодавством
України та Європейського Союзу», подану на здобуття
освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08
«Право» зі спеціальності 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження Кирпаня Богдана Володимировича зумовлена системною трансформацією національного правового простору, що відбувається в умовах євроінтеграційних процесів, а також глобалізації господарських зв'язків. Сучасне правове регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань в Україні виявляє значну фрагментарність, відсутність єдиної концептуальної основи та уніфікованих процедур, що унеможливорює ефективну реалізацію прав усіх суб'єктів відповідних правовідносин.

Загальновідомо, що в умовах реформування національного законодавства, спрямованого на його гармонізацію з правом Європейського Союзу (далі – ЄС), особливого значення набуває перегляд і систематизація

нормативно-правових положень, що регламентують припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань. Відповідні процеси дедалі частіше викликають дискусії як у наукових колах, так і серед практиків, оскільки охоплюють широкий спектр аспектів – від захисту прав кредиторів до уникнення зловживань із боку власників підприємств під час ліквідації або реорганізації юридичних осіб.

Особливої уваги заслуговує той факт, що у вітчизняному законодавстві існує низка неузгодженостей у термінах та підходах до припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань. Наприклад, поняття «ліквідація», «реорганізація» та «припинення» нерідко застосовуються без чіткого розмежування. Водночас правове регулювання різних форм припинення часто залежить від виду підприємницького товариства чи господарського об'єднання, що не завжди має логічне або правове обґрунтування. Дисертант цілком обґрунтовано наголошує на потребі впорядкування цієї сфери, її систематизації та уніфікації.

Не менш важливою є увага дослідження до захисту прав кредиторів. У нинішній економічній ситуації ефективність механізмів припинення підприємств має враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін, насамперед – кредиторів. У дисертації пропонується залучення арбітражних керуючих не лише в межах процедур банкрутства, а й під час загальних процедур ліквідації, що дозволить зробити їх прозорішими й більш контрольованими.

Окремим напрямом дослідження, який надає роботі додаткової актуальності, є аналіз припинення господарських об'єднань – теми, що донедавна майже не порушувалася в українській науці. Автор звертає увагу на відсутність чітких законодавчих підходів до припинення таких утворень, як концерни, корпорації, консорціуми, й пропонує конкретні правові моделі, які можуть бути покладені в основу оновлених норм.

Важливим чинником актуальності теми є також зовнішній – курс України на інтеграцію до ЄС. Законодавство ЄС у сфері припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань має значно більшу

системність, а низка директив (зокрема, Директива 2017/1132 та Директива 2019/1023) визначає сучасні стандарти правового регулювання таких процедур. Україна, прагнучи адаптувати своє законодавство до європейських норм, має потребу у фахових наукових дослідженнях, які допоможуть зробити цей процес осмисленим та послідовним. Дисертаційне дослідження Кирпаня Б. В. якраз і відповідає цій потребі.

Отже, тема дисертації є своєчасною, практично значущою й науково обгрунтованою. Вона охоплює важливий для держави й бізнесу правовий інститут, потреба в оновленні якого є очевидною як з точки зору внутрішньодержавного правового розвитку, так і в контексті зовнішньої інтеграції до правового простору ЄС.

Наукова обгрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків та рекомендацій, які сформульовані у дисертації. У дисертаційному дослідженні Кирпаня Б. В. забезпечено високий рівень обгрунтованості, сформульованих наукових положень, висновків і практичних рекомендацій. Такий рівень досягнуто завдяки ретельно структурованій побудові дослідження, послідовному викладенню матеріалу та чіткому дотриманню логіки наукового аналізу.

Дисертація характеризується методологічною цілісністю й виваженістю, що виявляється у правильному виборі наукових підходів до вивчення правової природи припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань. Використання автором широкого інструментарію методів наукового пізнання – зокрема діалектичного, історичного, формально-юридичного, порівняльно-правового, системного, а також методу правового моделювання – надало змогу здійснити всебічний аналіз досліджуваних правових явищ. Завдяки цьому дисертант успішно окреслює загальні закономірності правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, виявляючи прогалини в чинному національному законодавстві.

Об'єкт і предмет дослідження сформульовано з належною чіткістю та концептуальною визначеністю, що забезпечило логічну послідовність і змістову зосередженість дослідження на вирішенні актуальних теоретичних та практичних завдань. Аргументація основних положень дисертації спирається на велику кількість джерельної бази, що включає чинне законодавство України, законодавство ЄС, судову практику, наукову літературу вітчизняних і зарубіжних авторів з питань припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, а також аналітичні матеріали. Особливо слід підкреслити змістовний аналіз норм європейського права в контексті припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань та особливості імплементації цих норм у національне законодавство. Автор послідовно розмежовує правову природу процедур реорганізації та ліквідації, обґрунтовує особливості їх застосування на практиці, ґрунтовно аналізує юридичні механізми окремих форм припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, а також висвітлює специфіку термінологічного апарату, який використовується у праві України та Європейського Союзу.

Окремої уваги заслуговує аналітична частина роботи, в якій автор дає оцінку сучасному законодавчому стану регулювання процедур припинення та виявляє численні внутрішні колізії і суперечності, пропонуючи конкретні механізми для їх подолання. Особливо вдалою є аргументація щодо ускладнень, які виникають у правозастосовній діяльності через відсутність уніфікованих підходів до регулювання припинення господарських об'єднань. У цьому контексті дисертант не лише демонструє глибоке розуміння проблеми, а й надає цілісне бачення можливих напрямів законодавчого вдосконалення.

Усі зроблені автором висновки є логічним підсумком проведеного дослідження, відповідають поставленим завданням, послідовно підтверджуються аналізом нормативного матеріалу та теоретичних джерел. Практичні рекомендації є чіткими, структурованими й орієнтованими на

досягнення конкретного результату в межах удосконалення національного законодавства.

Отже, дисертація Кирпаня Б. В. свідчить про високий ступінь наукової обґрунтованості її висновків і положень. Робота виконана на глибокому теоретичному та належному прикладному рівні, демонструє самостійність мислення дисертанта, його здатність до комплексного аналізу складних правових явищ і розробки ціннісних рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Новизна дисертаційного дослідження Кирпаня Б. В. конкретизується у ключових теоретичних положеннях, висновках і пропозиціях, які становлять цілісну систему наукових результатів. Серед них варто виокремити наступні.

Так, у процесі дослідження здобувачем вперше розроблено періодизацію процесу розвитку правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань в Україні та ЄС. Запропоновані періоди охоплюють історичну еволюцію відповідного правового інституту як у національному законодавстві, так і в праві ЄС, що дозволяє комплексно оцінити формування правового регулювання у цій сфері.

Автором сформульовано модель припинення господарських об'єднань шляхом реорганізації, що враховує правову природу таких об'єднань, специфіку взаємозв'язків між їх учасниками, а також потребу у посиленому захисті прав кредиторів. Розроблено відповідні пропозиції щодо законодавчого закріплення цих моделей на рівні кодексів та спеціального законодавства.

Удосконалено термінологічний інструментарій правової науки в частині визначення поняття та правової сутності такого феномену як «припинення підприємницького товариства» та «припинення господарського

об'єднання». Аргументовано доцільність уніфікації термінології та запровадження єдиного підходу у науці та законодавстві щодо означених правових понять.

Важливий акцент у дисертації зроблено на вдосконаленні механізмів реалізації процедури ліквідації підприємницьких товариств. Автором детально проаналізовано процедури добровільної та примусової ліквідації, запропоновано їх алгоритмізацію відповідно до положень Цивільного кодексу України та Кодексу України з процедур банкрутства. Обґрунтовано доцільність залучення фахівців у сфері арбітражного керування до здійснення ліквідаційних процедур поза межами регуляторного впливу Кодексу України з процедур банкрутства, що, на думку здобувача, забезпечить належний рівень ефективності та прозорості ліквідації підприємницьких товариств.

Дисертант запропонував нові правові конструкції регулювання об'єднання процедур злиття та приєднання підприємницьких товариств, обґрунтувавши їх імплементацію до Цивільного кодексу України, Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та Закону України «Про акціонерні товариства».

Узагальнюючи, слід відзначити, що положення, сформульовані у дисертації, вирізняються високим рівнем новизни, практичної орієнтованості та методологічної обґрунтованості. Їх реалізація може суттєво посилити правове регулювання у сфері припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, а також сприяти гармонізації вітчизняного законодавства із правом ЄС.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях за темою дисертації. Аналіз змісту опублікованих дисертантом наукових публікацій свідчить про належний рівень апробації результатів дисертаційного дослідження. Загалом за темою дисертації автором оприлюднено 11 наукових публікацій, серед яких 3 статті опубліковані у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному

науковому фаховому виданні, а також 7 публікацій у тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Представлені публікації охоплюють усі ключові положення дисертаційного дослідження, зокрема у публікаціях чітко окреслено методологічні засади правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, періодизацію становлення законодавства України та ЄС у сфері припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, обґрунтовано необхідність термінологічної уніфікації відповідних правових понять, комплексно розкрито правову природу форм припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, а також запропоновано сучасну господарсько-правову модель припинення господарських об'єднань.

Зміст публікацій відповідає логіці наукового дослідження, підтверджує його цілісність, внутрішню структурованість і самостійність здобувача у формулюванні висновків. Наукові статті й тези демонструють не лише теоретичну обґрунтованість положень дисертації, а й їх практичну значущість для розвитку національного законодавства та правозастосовної діяльності в умовах євроінтеграції.

Таким чином, обсяг, змістове наповнення, науковий рівень і тематична відповідність публікацій свідчать про повноту викладу основних наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації. Апробація дослідження відповідає вимогам МОН України до опублікування результатів дисертації на здобуття ступеня доктора філософії, а також засвідчує завершений, системний характер дисертаційного дослідження.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що сформульовані у дисертації пропозиції і висновки можуть бути використані у: науково-дослідній роботі – для подальшого наукового дослідження проблематики правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань;

правотворчій діяльності – для удосконалення норм чинного законодавства України у сфері припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, зокрема за рахунок імплементації окремих положень законодавства ЄС в означеній сфері; *правозастосовній діяльності* щодо вдосконалення механізму припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань у питаннях запровадження чітких гарантій захисту прав кредиторів та гарантій невідворотності виконання підприємствами, що припиняються максимального обсягу, взятих на себе господарських зобов'язань (акт впровадження регіональної філії «Придніпровська залізниця» АТ «Укрзалізниця»); у *навчальному процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Цивільне право», «Господарське право», «Корпоративне право», «Міжнародне приватне право», «Право Європейського Союзу», а також при підготовці підручників, навчальних посібників і навчально-методичних матеріалів із зазначених дисциплін.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційного дослідження. Як і у випадку з будь-яким дослідженням складної, комплексної та концептуально нової наукової проблематики, у представленій дисертаційній роботі наявні окремі положення, що викликають певні зауваження і потребують уточнення, додаткового обґрунтування або подальшого розвитку.

1. Висловлена у підрозділі 2.2 дисертації ідея про покладання функцій ліквідатора на арбітражного керуючого є логічною, однак потребує уточнення з огляду на практичні, фінансові та адміністративні наслідки. Не зовсім зрозуміло, чи не призведе відповідні зміни до надмірного ускладнення простих процедур добровільної ліквідації підприємницьких товариств, коли вартість майна підприємницького товариства є достатньою для задоволення вимог кредиторів. Доцільно було б запропонувати критерії доцільності залучення арбітражного керуючого залежно від типу припинення чи рівня зобов'язань.

2. У підрозділі 2.3 наукової роботи розглянуто проблему захисту прав кредиторів під час реорганізації підприємницьких товариств, однак правова характеристика ключових документів реорганізаційної процедури - передавального акта та розподільчого балансу - практично відсутня. Водночас саме ці документи мають вирішальне значення для встановлення обсягу правонаступництва й відповідальності перед кредиторами.

3. У підрозділі 3.2 дисертації недостатньо розкрито процедурні особливості ліквідації різних організаційно-правових форм господарських об'єднань, зокрема асоціацій, консорціумів, концернів та корпорацій. Автор не диференціює порядок їх ліквідації з урахуванням специфіки правового статусу, організаційної структури кожної з цих форм. Доцільним було б запропонувати узагальнення або систематизацію процедур ліквідації господарських об'єднань, яка відображала б відмінності у ліквідаційних процесах залежно від організаційно-правової форми.

4. Потребує додаткового обґрунтування та пояснення автором положення щодо можливості використання результатів дисертаційного дослідження у науково-дослідній роботі та освітньому процесі, оскільки у науковій роботі відсутні підтвердження впровадження отриманих результатів у вигляді відповідних актів впровадження, що засвідчують їх застосування у науково-дослідній роботі та освітньому процесі.

Загалом виявлені дискусійні положення не знижують високої наукової якості та практичної цінності дисертаційного дослідження Кирпаня Б. В. Навпаки, вони засвідчують складність та багатогранність досліджуваної проблематики, актуальність винесених положень та наявність потенціалу для подальших наукових розвідок. порушені питання можуть стати підґрунтям для майбутньої наукової дискусії, розвитку відповідного наукового напрямку та вдосконалення законодавства України у сфері припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань.

Дотримання академічної доброчесності. За результатами аналізу дисертаційної роботи Кирпаня Б. В., а також публікацій автора порушень

академічної доброчесності не встановлено. Використання ідей, результатів та текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела, оформлені відповідно до наукових стандартів. Елементи фальсифікації чи фабрикації тексту в роботі відсутні.

Загальна оцінка кваліфікаційної наукової праці. Науково-теоретичний аналіз основних положень дисертації, її висновків, пропозицій, а також опублікованих праць автора, дозволяє зробити висновок, що рецензована дисертація є самостійним, завершеним, логічно структурованим науковим дослідженням, виконаним відповідно до сучасних вимог до кваліфікаційних наукових праць. Робота має цілісний характер, вирізняється високим рівнем теоретико-методологічного підґрунтя, практичною спрямованістю та актуальністю порушеної проблематики. Дисертація містить наукову новизну, має істотне теоретичне значення для розвитку науки господарського та цивільного права, а також прикладне значення для удосконалення законодавчої бази України в умовах євроінтеграційних процесів.

У роботі послідовно реалізовано поставлену мету – комплексне дослідження теоретичних та практичних проблем правової регламентації припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань в Україні в контексті євроінтеграції, а також розроблення науково обґрунтованих висновків та практичних пропозицій і рекомендацій щодо розвитку національного законодавства з урахуванням європейського досвіду у відповідній сфері. Автор продемонстрував високу ступінь обґрунтованості сформульованих положень, логічну цілісність викладення матеріалу, застосування широкого методологічного інструментарію та критичний підхід до аналізу чинного законодавства. Висновки, що сформульовані в дисертації, мають завершений характер і логічно впливають із результатів проведеного дослідження.

Представлена на рецензування дисертація на тему: «Правове регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських

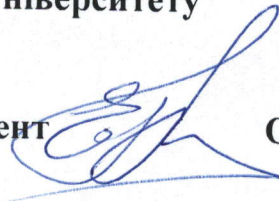
об'єднань за законодавством України та Європейського Союзу» відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, її автор – **Кирпань Богдан Володимирович** заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальності 081 - «Право».

Рецензент

доцент кафедри цивільного, трудового
та господарського права
юридичного факультету

Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

кандидат юридичних наук, доцент



Олена ГРАБИЛЬНІКОВА

Підпис к.ю.н, доцента Грабильнікової О.А.

«ЗАСВІДЧУЮ»

Проректор з наукової роботи
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

«05» 08 2025 р.



Олег МАРЕНКОВ